PRAGMA-SEMANTIC VALUES OF THE METAPHOR IN THE CONTEMPORARY POLITICAL DISCOURSE

Mihaela MOCANU, Scientific Researcher, PhD, "Alexandru Ioan Cuza" University of Iaşi

Abstract: The specificity of politic communication is generated by the status of the interlocutors that are on asymmetric positions: on the one hand, there are the politicians and the governors that use verbal signs in order to legitimate the power they have, on the other hand, there are the citizens, the voters that should be convinced, seduced, determined to think and to act in a specific direction. From this point of view, political communication is very often reduced to talking to the voters and to politic marketing, being defined by specific strategies of persuasion that support the objectives of the political issuer. Among the persuasion strategies used by politicians, there is also the capitalization of rhetorical methods. The relationship of the political discourse with old rhetoric consists, first of all, in the desire of the talker to make the viewers like him/her and to convince the public. Among the figures of speech, the contemporary political discourse mainly uses the virtues of metaphor, its quality of making the transition from simple to complex, from abstract to concrete, thus making communication have a powerful subjective dimension. The political metaphor loses the specificity of poetic metaphor, becoming vulgar, in the etymological meaning of the word and laborious. In order to underline the pragmatic-semantic dimensions of metaphors in the contemporary political discourse, the purpose of our paper is to analyse the political declarations from the inferior room of the Parliament of Romania, during the month of October 2013.

Keywords: politic communication, politic discourse, metaphor, semantic analysis, pragmatic analysis

Comunicare şi discurs politic

Având ca scop gestionarea vieţii colective, politica recurge la discurs pentru a face sensibile recunoaşterile şi reprezentările, în speţă, pentru a conferi coerenţă (a se citi sens) socialului. Mai mult decât cunoaşterea a ceea ce se întâmplă, omul politic este interesat de formele sub care referenţialul politic este reprezentat. Din această perspectivă, acţiunea politică pare a avea ca principal obiect de activitate producerea de limbaje şi simboluri, menite să construiască o realitate consonantă cu ideologia care o guvernează. Acţiunea politică traduce, în esenţă, lupta pentru însuşirea semnelor-putere, vizând, pe de o parte, câştigarea dreptului/ accesului la cuvânt, iar pe de altă parte, obţinerea privilegiului de a impune sensuri proprii. Discursul politic oficial dobândeşte valoare normativă, jalonând limitele şi prescriind conţinuturile comunicărilor politice ulterioare. Pe această linie de interpretare, politica se defineşte printr-o serie de raporturi simbolice, pentru că, „în societatea politizată în care trăim, tranzacţiile politice presupun cu siguranţă forţa, dar se realizează fără recursul explicit la forţă – în aceeaşi măsură în care tranzacţiile financiare se realizează fără recursul la aur"[1].

[1] Olivier Burgelin, *La naissance du pouvoir etudiant*, en „Communications", n.21, 1968, p. 33.

BDD-V477 © 2013 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:52:51 UTC)

Comunicarea politică defineşte „un spaţiu în care se relaţionează discursurile contradictorii a trei actori care au legitimitatea de a se exprima în mod public asupra politicii: oamenii politici, jurnaliştii şi opinia publică, prin intermediul sondajelor de opinie”[2].O perspectivă integratoare evidenţiază că actul comunicării politice este deopotrivă:

a) relaţie intenţională şi spaţiu de interacţiune;
b) ritual, dar şi ansamblu de reglementări juridice;
c) dispozitiv tehnologic şi simbolic care „pune în scenă” politicul, dar şi practică democratică;
d) mesaj politic, dar şi cunoaştere politică (reprezentări, atitudini, prejudecăţi, opinii colective în legătură cu politica);
e) strategii de marketing politic, vizând promovarea unor imagini, atitudini şi valori particulare.

Urmărind suscitarea unor concepţii şi atitudini particulare la nivelul receptării, comunicarea politică este asimilată deseori comunicării electorale şi marketingului politic. Pe această linie de interpretare, Philippe J. Maarek apreciază că: „La transformation des modes de communication des hommes politiques este pourtant inéluctable. L’essor des medias de masse dans le monde contemporain, puis des «nouveaux medias» (…) a rendu obsolète la communication politique «classique», du moins tant qu’elle ne s’accompagne pas d’une mercatisation modernisée. La communication politique moderne ne peut donc plus se contenter, comme auparavant, de la qualité littéraire des discours politiques et du brio de la rhétorique de ses énonciateurs (…)”[3].

Analiza comunicării politice nu se poate limita, însă, la decelarea strategiilor şi tehnicilor de comunicare utilizate, la aşa-numitul marketing politic, care transformă oamenii şi doctrinele politice în mărfuri. Acest demers trebuie coroborat cu descrierea coordonatelor implicate în situaţia de comunicare politică şi a efectelor pe care le generează relaţiile dintre ele la nivelul mesajului. În această perspectivă, comunicarea politică se distinge prin trăsături precum:

a) *Dimensiunea simbolică*: comunicarea politică este spaţiul manifestării simbolice a relaţiilor de putere de pe scena politică, teren al negocierii imaginii publice, conferind transparenţă actelor politice avantajoase şi ocultând aspectele dezavantajoase.
b) *Dramatizarea*: ţine de asumarea unor roluri în cadrul comunicării politice, în măsura în care politicianul vorbeşte în numele unei grupări politice, al unei ideologii, iar publicul receptor, potenţialul electorat, impune adoptarea şi promovarea unor atitudini, valori şi credinţe specifice.
c) *Reconstrucţia referenţialului politic*: dincolo de transmiterea unor conţinuturi, emitentul politic este interesat de modalitatea în care sunt prezentate actele politice. În acest sens, comunicarea politică are rol eminamente mistificator, modificând, reinterpretând evenimentele politice, evitând asumarea unor adevăruri sociale, prin apelul la eufemism, metaforă, omisiune etc.

[2] Dominique Wolton, *Penser la communication*, Flammarion, Paris, 1997, p. 107.
[3] Philippe J. Maarek, *Commmunication et marketing de l’ homme politique*, Litec, Paris, 2001, p.2.

BDD-V477 © 2013 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:52:51 UTC)

d) *Intenţionalitatea*: este factorul cheie al comunicării politice. Fiecare manifestare discursivă din spaţiul politic vizează suscitarea unor atitudini particulare la nivelul receptării.

Exprimarea raporturilor de forţă de pe scena politică se realizează prin apelul la limbaje extrem de variate: cuvânt, imagine, muzică, obiecte, uniforme, arhitectură, embleme etc. Mai toate produsele activităţii umane sau care au vreo legătură cu activitatea umană pot fi preluate şi valorificate prin acţiune politică, dar, fără îndoială, limbajul verbal este prioritar, atât prin impactul pe care îl are asupra auditoriului, cât şi prin multitudinea formelor de manifestare pe care le înregistrează. În acest sens, M. Edelman afirmă că „limbajul este o faţetă integrală a scenei politice: nu doar un instrument pentru descrierea evenimentelor, ci este el însuşi parte din evenimente, conturându-le puternic semnificaţia şi ajutând la definirea rolurilor politice pe care autorităţile şi masele consideră că le joacă”[4].

Patrick Charaudeau[5] distinge trei ipostaze de utilizare a limbajului politic:

- limbajul politic ca sistem de gândire;
- limbajul politic ca act de comunicare;
- limbajul politic în calitate de comentariu al referenţialului politic.

Spre deosebire de *limbaj*, care continuă să circule cu accepţiuni variate, *discursul politic* reprezintă un concept uzual, unanim acceptat în literatura de specialitate, definind ansamblul strategiilor lingvistice, actualizabile în diverse situaţii de comunicare politică. Sintagma înregistrează un înalt nivel de generalitate, prin trecerea de la situaţii concrete de comunicare, la paradigma mecanismelor structurale şi funcţionale ale manifestărilor discursive din spaţiul politic. Mijloc de exprimare a evenimentelor de pe scena politică, dar şi a afinităţilor politice ale locutorului, discursul politic constituie, deopotrivă, spaţiu de reconstrucţie a referenţialului politic, prin prisma intereselor politice ale emitentului, suport al ideologiei, valorilor şi credinţelor şi instrument de manipulare, prin inculcarea de atitudini şi valori noi auditoriului.

Care sunt trăsăturile care conferă unui discurs caracterul politic şi cum putem să-l diferenţiem de alte manifestări discursive? Jean-Marie Denquin propune, în acest sens, trei criterii de delimitare:

a) *Criteriul emiţătorului*: este politic discursul emis de un om politic. Criteriul emiţătorului nu se dovedeşte universal valabil, de vreme ce nu putem considera utilizarea discursului politic apanajul exclusiv al persoanelor care ocupă scena politică: discuţia dintre persoane neangrenate în sfera politică poate, ea însăşi, să aibă caracter politic.

b) *Criteriul conţinutului*: pare a ridica mai puţine inconveniente decât primul. Potrivit acestui criteriu, subiectul, tema, va determina caracterul politic al unui limbaj şi nu natura vocabulelor utilizate. „Orice limbaj politic vehiculează un discurs politic, dar reciproca nu este valabilă”[6].

c) *Criteriul contextului***:** există situaţii în care actorii politici exprimă discursuri politice prin conţinut, alteori, statutul acestora conferă caracter politic unui discurs al cărui

[4] M. Edelman, *Politica şi utilizarea simbolurilor*, Editura Polirom, Iaşi, 1999, p. 3.
[5] Patrick Charaudeau, *Le discours politique. Les masques du pouvoir*, Librairie Vuibert, Paris, 2005, p. 30.
[6] Jean-Marie Denquin, *La politique et le langage*, Michel Houdiard Editeur, Paris, 2007, p. 21.

BDD-V477 © 2013 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:52:51 UTC)

conţinut nu are nimic de-a face cu politica (de exemplu o argumentaţie tehnică sau economică).

Remarcăm că factura politică a unui discurs este determinată, în primul rând, de situaţia de comunicare în care apare şi nu de conţinuturile vehiculate. Adjectivul calificativ *politic* are, potrivit lui Jean-Marie Denquin, rolul de a opune un tip de discurs altora, iar în cazul manifestărilor discursive care nu prezintă caracter politic prin vocabular, prin temă sau retorică, calificarea se va face prin raportare la context. Astfel, un om politic, care strigă „Ce oroare!" în cadrul familiei, nu rosteşte un discurs politic, dar în faţa unei camere de filmat, în preajma unor atentate, acest enunţ dobândeşte caracter politic.

Subliniem faptul că discursul politic nu reprezintă un ornament, o suprastructură, ci este constitutiv acţiunii politice, în măsura în care reprezentările politice, prin care indivizii şi grupările se definesc, capătă consistenţă şi vizibilitate prin intermediul manifestărilor discursive. Numeroase acte politice sunt, prin natura lor, acte de discurs (un exemplu în acest sens îl oferă demisiile), iar altele se sprijină, în realizarea lor, pe cuvânt. Printre trăsăturile specifice limbajului politic, menţionăm *natura interdiscursivă, dramatizarea, finalităţile de legitimare, intenţionalitatea, miza persuasivă* şi *conţinutul ideologic*.

Discursul politic contemporan – funcţii şi trăsături

În calitate de mijloc de obţinere şi legitimare a puterii politice, discursul politic poartă amprenta funcţiilor pe care le îndeplineşte în cadrul comunicării politice şi a condiţiilor concrete de generare. Suport de manifestare a ideologiei şi propagandei, discursul politic îndeplineşte, potrivit Henrietei Mitrea Şerban, trei funcţii specifice[7]:

- *Funcţia de comunicare şi socializare* (informare, educare, conştientizare, formare de opinii şi atitudini favorabile factorilor politici etc.);
- *Funcţia de incitare şi mobilizare* (influenţarea atitudinilor şi opţiunilor politice ale receptorilor);
- *Funcţia de legitimare* a guvernanţilor, grupărilor politice, instituţiilor politice şi, implicit, a deciziilor acestora.

Nina-Aurora Bălan vorbeşte, la rândul ei, de patru funcţii ale limbajului politic[8]: *funcţia structurantă* (în sensul în care fiecare discurs politic urmăreşte reorganizarea referenţialului politic, în vederea obţinerii unor efecte particulare la nivelul receptării); *funcţia decizională* (în măsura în care, în domeniul politic, *parler c'est faire*); *funcţia pedagogică* (caracteristica discursului politic este aceea de a furniza informaţii, cel puţin la nivel teoretic, dar şi de a genera adeziunea, consimţământul publicului receptor la un set de valori şi credinţe); *funcţia terapeutică* (discursul politic furnizează un tip de raţionalitate politică, conferă un sens spaţiului politic, împiedicând astfel apariţia îndoielilor, a angoasei, prin reînnoirea permanentă a anumitor certitudini).

Dacă avem în vedere discursul politic interpretativ (discursul ziariştilor, al analiştilor politici), înţeles ca un tip de metadiscurs, care are ca obiect discursul politic al altuia,

[7] Henrieta Mitrea-Şerban, *Limbajul politic în democraţie*, Editura Institutului de Ştiinţe Politice şi Relaţii Internaţionale, Bucureşti, 2006, p. 9.
[8] Nina Aurora Bălan, *Discursul politic românesc*, Editura Universitaria, Craiova, 2005, pp. 19-20.

BDD-V477 © 2013 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:52:51 UTC)

inventarul funcţiilor pe care le înregistrează manifestările discursive din spaţiul politic poate fi completat cu:

- *Funcţia de explicitare* (glosări în marginea discursului politic-obiect);
- *Funcţia de demistificare* (de dezvăluire a *formei fără fond*);
- *Funcţia de mediere* (între diverşi actori politici şi publicul larg);
- *Funcţia reflexivă* (de exprimare a valorilor, credinţelor şi reprezentărilor pe care le împărtăşeşte locutorul).

Analiza semantică a discursului politic contemporan relevă trăsături precum:

a) Predilecţia pentru termeni concreţi, în detrimentul celor abstracţi, generată de principiul accesibilităţii. Preferinţa pentru terminologia concretă favorizează utilizarea alegoriilor, facilitând procesul de decodare la nivelul receptării.
b) Utilizarea eufemismului, unul dintre principalele instrumente de eludare a aspectelor peiorative ale realităţii politice. Practică a manifestărilor discursive din toate timpurile, mijloc de protejare a sensibilităţii publicului receptor, eufemismul dobândeşte, în cadrul comunicării politice, valenţe defensive, vizând conservarea imaginii locutorului şi, implicit, a statutului acestuia în ierarhia puterii.
c) Specializarea semantică a cuvintelor din vocabularul comun, prin atribuirea unor sensuri politice bine definite (*dreapta, stânga, centru, portocaliu, baron*).
d) Deschiderea spre împrumuturi neologice.
e) Predilecţia pentru cuvinte aparţinând unor câmpuri semantice particulare: domeniul războiului, domeniul religios, cel sportiv etc.

Majoritatea mutaţiilor semantice înregistrate de limbajul politic se datorează procedeelor retorice utilizate. Spre deosebire de filosofie şi literatură, discursul politic valorifică resursele retoricii în mod diferit, potrivit funcţiilor pe care le îndeplineşte şi tipului de public pe care îl vizează. Adresându-se unui public extrem de larg şi eterogen, limbajul politic valorifică potenţialul figurilor de discurs, stabilind conexiuni între categoriile ideologice şi cele ale gândirii comune, în perspectivă pragmatică. În acest sens, prosopopeea, metafora şi personificarea devin constante ale retoricii politice, dar nu sunt omise nici resursele celorlalte procedee. De-a lungul timpului, se remarcă preferinţa pentru unele sau altele dintre acestea. Astfel, în vreme ce limbajul politic românesc din secolul al XIX-lea manifestă interes pentru prosopopee, prin intermediul căreia, se atribuie obiectelor/ abstractelor/ elementelor naturale ori supranaturale caracteristici ale fiinţelor animate, în secolul al XX-lea remarcăm spaţiul larg acordat comparaţiei.

Metafora – valenţe semantice şi pragmatice în discursul politic contemporan

În rândurile care urmează, ne îndreptăm atenţia asupra valenţelor semantice şi pragmatice pe care le înregistrează metafora în discursul politic contemporan. Consideraţiile noastre se sprijină pe analiza alocuţiunilor din camera inferioară a Parlamentului României, exemplele oferite fiind extrase din declaraţiile politice susţinute în şedinţele Camerei Deputaţilor, pe parcursul lunii octombrie 2013.

Apreciind că „metafora nu este o noţiune de competenţă exclusivă a lingvisticii, ci un concept complex, cu implicaţii filosofice, care trebuie situat într-un plan cultural mai larg”[9],

[9] Ovidiu Verdeş, *Metafora – un concept deschis,* Editura Universităţii din Bucureşti, Bucureşti, 2009, p. 9.

BDD-V477 © 2013 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:52:51 UTC)

Ovidiu Verdeş subliniază necesitatea îndreptării atenţiei asupra procesului de receptare şi interpretare a metaforelor, considerând că „interesul abordărilor pragmatice pentru condiţiile care produc tensiunea dintre sensul literal şi cel metaforic are prioritate în faţa chestiunilor tehnice legate de problema «indiciilor» sensului figurat”[10].

Potrivit lui G. Lakoff şi M. Johnson[11], a descifra o metaforă înseamnă a lua în considerare următoarele teze:

- metafora nu este doar limbaj, ci şi o problemă de gândire conceptuală;

- o metaforă conceptuală convenţională este o suprapunere parţială a unei structuri conceptuale (conceptul-sursă) asupra unei alte structuri conceptuale (conceptul-ţintă);

- suprapunerea metaforică este strict unidirecţională, mergând de la domeniul-sursă către domeniul-ţintă;

- într-o metaforă conceptuală convenţională, conceptul-ţintă este parţial structurat şi constituit de conceptul-sursă;

- metaforele convenţionale nu sunt propoziţii.

Astfel, în enunţul „nu este zi de la Dumnezeu fără o *chiflă politică* (s.n.) a lui Victor Ponta şi tovarăşii lui în ale guvernării, ceea ce mi-a îngreunat foarte mult activitatea de selecţie şi prioritizare a acestor *chifle*”[12], conceptul-sursă *chiflă* repercutează asupra conceptului-ţintă *actele politice ale prim-ministrului* o serie de sensuri peiorative, devenind echivalent semantic pentru *greşeală de guvernare* şi sugerând, în substrat, incapacitatea guvernului Ponta de a gestiona actele de pe scena politică românească.

Metafora politică pierde virtuţile metaforei poetice, devenind vulgară, în sensul etimologic al cuvântului, şi laborioasă, iar importanţa ei nu rezidă în frecvenţă, ci în locul pe care îl ocupă în economia manifestării discursive. Remarcăm, în acest sens, preferinţa politicienilor pentru exprimarea metaforică încă din titlurile alocuţiunilor: *Recunoşti că eşti mistreţ?*, *Voi aveţi gazele, noi avem chibritul!*, *Invazia rablelor*, *Ali Baba în sol major - concert pentru economie şi pian*, *Zmeura de aur pentru Victor Ponta*, *Cianură pe pâine*, *Parlamentul zmeurilor de aur*, *Greu la deal cu boii mici*, *Muntele îşi are legile sale* etc.

Comunicare oblică, deplasare de sens, plasticitate, accente de subiectivitate sunt doar câteva dintre trăsăturile pe care metafora le conferă discursului din spaţiul politic. Rolul ei este acela de a prezenta faptele „în calitate de”, în baza unei relaţii de asemănare, care generează deplasarea de sens: a vorbi despre politică în termenii unui joc, despre război în termenii unui spectacol de teatru, despre problemele sociale în termenii patologiei, despre noţiuni abstracte în termeni concreţi sunt tot atâtea deschideri pe care le operează metafora la nivel semantic. Spre deosebire de metafora artistică, metafora poetică poartă amprenta unor judecăţi de valoare: ea poate să pună în valoare sau să devalorizeze obiectul descris, să supraestimeze sau să degradeze imaginea unei persoane, grupări, instituţii, ţări etc.

Într-o perspectivă mai amplă asupra metaforei, concepută nu doar ca simplă figură de stil, ci ca figură discursivă, în sensul *metaforei vii*, ea are capacitatea generării unui lanţ întreg de semnificaţii, îmbogăţind discursul politic şi conferindu-i plasticitate şi supleţe.

[10] Ovidiu Verdeş, *Metafora – un concept deschis*, Editura Universităţii din Bucureşti, Bucureşti, 2009, p. 9.
[11] *Apud* Camelia Mihaela Cmeciu, *Strategii persuasive în discursul politic*, editura Universitas XXI, Iaşi, 2005, p. 37.
[12] http://www.cdep.ro/pls/steno/steno.stenograma?ids=7305&idm=1,116&idl=1, accesat la 22.11.2013.

BDD-V477 © 2013 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:52:51 UTC)

Presupunând o formă particulară de inferenţă, metafora implică efecte şi valori comunicative indirect vehiculate, într-o perspectivă pragmatică ce nu poate să neglijeze legăturile contextuale şi raporturile cu utilizatorii. În spaţiul comunicării politice, unde emitentul este mai degrabă interesat de reconstrucţia referenţialului evenimenţial decât de respectul adevărului, metafora oferă acestuia şansa de a eluda aspectele care îi sunt nefavorabile, îndreptând atenţia receptorilor asupra slăbiciunilor adversarului politic.

Capacitatea de a pune în relaţie domenii extrem de diverse, de a le apropia sau chiar de a le face să fuzioneze, constituie mecanismul funcţionalităţii metaforei, iar aptitudinea de a stabili conexiuni depinde de cunoştinţele, de imaginaţia, de talentul şi, nu în ultimul rând, de intenţia locutorului, care are libertatea de a recurge la un repertoriu prestabilit sau de a genera expresii metaforice noi. Printre cele mai întâlnite domenii de generare a construcţiilor metaforice din discursul politic contemporan se înscriu[13]:

- ***Politică şi joc*:** conceptul metaforic de *joc* apare frecvent în discursul sau comentariul politic, în calitate de sinonim al strategiei sau al regulilor care guvernează câmpul politic:

„Acest om iresponsabil îşi bate joc cu nesimţire şi de locuitorii din munţii Apuseni şi de toţi ceilalţi români, indiferent de opinia lor faţă de proiectul minier mult discutat din Roşia Montană. *Ce înseamnă acest ping-pong cu un proiect de lege* (s.n.) ce are legătură cu un obiectiv de însemnătate naţională, domnule premier? Acesta este modul prin care gestionaţi dumneavoastră o asemenea temă?”[14]. (Clement Negruţ - declaraţie politică cu titlul *Roşia Montană nu este jucăria lui Ponta*)

- ***Politică şi condiţii atmosferice*** – apropierea de fenomenele meteorologice sugerează în subsidiar schimbările ce caracterizează lumea politică şi efemeritatea actelor politice:

„*Sub norul de fum mediatic şi de demagogie* (s.n.) dusă la extrem, Victor Ponta ascunde zi de zi incapacitatea sa în a guverna ţara pentru şi în folosul românilor”[15]. (Florin Mihail Secară - declaraţie politică cu titlul *Guvernul ne ia de proşti!*)

- ***Politică şi spectacol***: nu de puţine ori, domeniul politic este asimilat unui spectacol de teatru sau film, iar oamenii politici unor actori care joacă potrivit unor scenarii scrise de ei înşişi:

„Mulţi s-ar întreba de ce îi acord lui Victor Ponta premiul «Zmeura de aur»? Păi cu ce este diferit Victor Ponta de actorii slabi de la Hollywood? Îl înconjoară zilnic zeci de camere de luat vederi? Îl înconjoară! Este difuzat la televiziuni 24 de ore pe zi? Este! Are mai mulţi scenarişti şi regizori care-i trasează cu precizie toate mişcările şi îi pun în gură cele mai sfruntate minciuni? Are! Are decoruri? Are! Este Victor Ponta un actor ratat? Este! (…) Sunt convins că dacă Victor Ponta va continua cu acest talent actoricesc, cu siguranţa va fi premiat şi în alte ocazii pentru cel mai bun rol principal în telenovela «Eu când vreau să mint, mint!» sau serialul SF «Eu mint de îngheaţă apele», numai că românii ar trebui

[13] Rafika Keryayi-Lasri, *La métaphore dans le commentaire politique*, L’Harmattan, Paris, 2003, p. 94.
[14] http://www.cdep.ro/pls/steno/steno.stenograma?ids=7303&idm=1,143&idl=1, accesat la 20.11.2013.
[15] http://www.cdep.ro/pls/steno/steno.stenograma?ids=7308&idm=1,011&idl=1, accesat la 20.11.2013.

BDD-V477 © 2013 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:52:51 UTC)

scutiţi să mai înghită toate minciunile Domniei Sale”[16]. (Florin Mihail Secară - declaraţie politică cu titlul *Zmeura de aur pentru Victor Ponta*)

• ***Politică şi muzică*** – asocierea cu muzica este în strânsă legătură cu intenţiile de devalorizare a activităţii politice a adversarilor:
„Nu-l ştiţi pe domnul Varujan? Cum de nu ştiţi? Este pianistul! Este prim-solistul care interpretează de ani buni şi fără încetare aceeaşi partitură: «Ali Baba şi cei 40 de hoţi, în sol major»”[17]. (Florin Gheorghe - declaraţie politică cu titlul *Ali Baba în sol major - concert pentru economie şi pian*)

• ***Politică şi război*** - apropierea experienţei politice de imaginea unui război constituie una dintre cele mai întâlnite expresii metaforice în cazul evocării unor situaţii controversate:
„Practic, într-o săptămână, Victor Ponta şi coaliţia de guvernare au atacat frontal, la baionetă, două dintre puterile recunoscute în stat - cea judecătorească şi cea a presei”[18]. (Tinel Gheorghe - declaraţie politică cu titlul *Greu la deal cu boii mici*)

• ***Politică şi conceptele de naştere şi de moarte*** - esenţiale pentru experienţa umană, conceptele de *naştere* şi de *moarte* nu sunt legate doar de existenţa omului, ci înglobează orice experienţă ce stă sub semnul începutului şi al sfârşitului:
„În tot acest scenariu sumbru, ministrul Nicolăescu e parcă singurul nevinovat de «moartea clinică» în care se zbate sănătatea românească”[19]. (Liliana Ciobanu - declaraţie politică *Cine salvează sănătatea din moarte clinică*)

• ***Politică şi regn animal*****:** transferul de tip metaforic prin care numele unor specii de animale (inferioare, de pradă) sunt folosite pentru a califica specia umană[20] este o constantă a discursului politic contemporan. „Transferul presupune trecerea cuvintelor în categoria axiologicelor depreciative: devalorizarea/ valorizarea negativă reprezintă o componentă obligatorie a acestui proces”[21]. Recursul frecvent la vocabularul care desemnează regnul animal cu referire la lumea politică produce clişeizarea unor metafore (rechini, lupi tineri, şacali, iepuraşi, urşi, mistreţi etc.). Metafora dinozaurului trimite la realităţi sociale, economice, politice depăşite, compromise istoric şi moral: dinozaur industrial, politic, universitar, de media etc. Metafora animalieră are în general conotaţii negative, vizând discreditarea adversarului politic.

• ***Politică şi sănătate*****:** asocierea vieţii politice cu o stare precară de sănătate are ca scop discreditarea, devalorizarea oamenilor politici aflaţi la guvernare. Metafora bolii trimite în subsidiar la eşecul guvernării unei grupări politice:
„Guvernarea USL a promis, se ştie, dacă nu vindecarea, cel puţin tratarea tuturor rănilor lăsate pe trupul României de o guvernare, în multe privinţe, iresponsabilă.

[16] http://www.cdep.ro/pls/steno/steno.stenograma?ids=7303&idm=1,066&idl=1, accesat la 19.11.2013.
[17] http://www.cdep.ro/pls/steno/steno.stenograma?ids=7303&idm=1,065&idl=1, accesat la 19.11.2013.
[18] http://www.cdep.ro/pls/steno/steno.stenograma?ids=7305&idm=1,116&idl=1, accesat la 22.11.2013.
[19] http://www.cdep.ro/pls/steno/steno.stenograma?ids=7303&idm=1,082&idl=1, accesat la 22.11.2013.
[20] V. Gabriela Duda, *Limbajul politicienilor: între violenţă şi deriziune*, în Domniţa Tomescu (coord), *Limbajul politic românesc actual*, Editura Universităţii Petrol-Gaze din Ploieşti, Ploieşti, 2009, pp. 17-42.
[21] V. Gabriela Duda, *Limbajul politicienilor: între violenţă şi deriziune*, în Domniţa Tomescu (coord), *Limbajul politic românesc actual*, Editura Universităţii Petrol-Gaze din Ploieşti, Ploieşti, 2009, p. 20.

BDD-V477 © 2013 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:52:51 UTC)

Numai că rănile sunt multe, şi, din păcate, doctorii competenţi, numiţi manageri ai sistemelor social-economice, precum şi cele trebuincioase vindecării, respectiv injecţiile cu capital, lipsesc de pe piaţa noastră sărăcită de valori.
S-a început, după cum bine se ştie, cu repararea rănilor lăsate în trupul naţiunii de tăierile salariale, apoi cu tratamentul aplicat pe delicata rană a pensiilor militarilor. Acestea însă sunt probleme macrosistemice ce se încearcă a fi rezolvate cu un pacient adus în pragul nevrozei, convulsiv şi care nu mai tolerează medicaţia politicianistă"[22]. (Ion Mocioalcă - declaraţie politică intitulată *Vindecarea României trebuie începută cu rănile mici*)

• ***Politică şi sex*** - discursul politic contemporan nu putea face abstracţie de o trăsătură a manifestărilor discursive din spaţiul mediatic: aluziile sexuale.
„Insolvenţa nu poate salva impotenţa! Impotenţa lui Ponta în a stimula creşterea economică şi a schimba în bine standardul de viaţă al românilor, în a respecta legea şi instituţiile statului român a fost deja demonstrată în cele peste 550 de zile de guvernare care au otrăvit viaţa românilor"[23]. (Florin Mihail Secară - declaraţie politică intitulată *Insolvenţa salvează impotenţa*)

• ***Politică şi religie*** – aşezarea şi discutarea evenimentelor politice într-un context de gândire şi afectivitate religios are la bază intenţia vorbitorului de a deştepta structuri preexistente în mentalul colectiv:
„Descartes spunea că «Bunul-simţ este însuşirea, puterea de a judeca bine şi de a distinge ce-i adevărat de ce este fals». Nimic mai adevărat! Şi nimic mai fals, în pelerinajele politicianiste din aceste zile de la Iaşi, la moaştele Sfintei Cuvioase Parascheva. (…) Politicienii din toate partidele au format un sobor ad-hoc şi s-au dus la Iaşi ca la Mecca, să pupe moaştele într-o zi de sărbătoare, fără să-i mai intereseze dacă ţara este guvernată, dacă CFR Marfă se vinde sau nu, dacă micii fermieri îşi pot plăti noile impozite, dacă şomerii vor mai avea din ce să trăiască (…)"[24]. (Nuţu Fonta - declaraţie politică intitulată *Guvernarea sfintelor moaşte!*)

Remarcăm că în spaţiul comunicării politice exprimările metaforice valorifică câmpuri semantice dintre cele mai diverse, având în comun funcţia de a formula, prin domeniul-ţintă, trăsături specifice domeniului-sursă. Comportamentele, practicile, atitudinile nu sunt reprezentate în mod izolat, ci prin intermediul unor relaţii semiotice care apropie experienţele, în funcţie de proprietăţile pe care le au în comun. Subliniind relaţia de interdependenţă dintre metaforă şi contextul socio-cultural în care ia naştere, Umberto Eco afirmă că elaborarea unei metafore are la bază un univers de conţinut deja constituit, o reţea de *interpretanţi* care decid semiotic asemănări şi diferenţe de proprietăţi[25]. Fără a se limita la un simplu joc de cuvinte, metafora implică traducerea raporturilor cu lumea, cu celălalt, fapt care explică preferinţa manifestată, într-o epocă sau alta, pentru anumite structuri metaforice. Ea este girată de un sistem conceptual la rândul lui structurat, guvernat de orizontul cultural al fiecăruia, iar interpretarea expresiilor metaforice nu poate oculta experienţele, conceptele, valorile, atitudinile care le inspiră şi le generează în acelaşi timp. Pe această linie de interpretare,

[22] http://www.cdep.ro/pls/steno/steno.stenograma?ids=7303&idm=1,079&idl=1, accesat la 21.11.2013.
[23] http://www.cdep.ro/pls/steno/steno.stenograma?ids=7305&idm=1,002&idl=1, accesat la 22.11.2013.
[24] http://www.cdep.ro/pls/steno/steno.stenograma?ids=7308&idm=1,085&idl=1, accesat la 22.11.2013.
[25] Umberto Eco, *Sémiotique et philosophie du langage*, PUF, Paris, 1988.

BDD-V477 © 2013 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:52:51 UTC)

Lakoff şi Johnson[26] propun o taxonomie a metaforei politice, după criteriul categoriilor de experienţe care le generează:

a) *Metafore de orientare:* înglobează două procese diferite: cel spaţial şi cel temporal. În cadrul lingvisticii textuale, structurile metaforice nu sunt entităţi frastice izolate, fiind răspândite pe întreaga suprafaţă a textului, într-o manieră omogenă şi supunându-se unui principiu mai general, cel al pertinenţei locale. Spaţiul şi timpul organizează experienţa noastră fizică şi culturală, aflându-se, de multe ori, la baza unor concepte metaforice. Metaforele de orientare spaţială sunt organizate prin raportare la o direcţie determinată: sus/ jos, exterior/ interior, în faţă/ în spate etc., favorizând elaborarea unor judecăţi negative, pozitive sau neutre asupra unei stări, a unei situaţii sau a unei persoane, prin localizarea acesteia.
b) *Metafore ontologice:* permit perceperea evenimentelor, emoţiilor, ideilor etc., în calitate de entităţi. Prin intermediul metaforelor ontologice, experienţe abstracte devin experienţe concrete, noţiuni care nu pot fi cuantificate devin evaluabile, noţiuni spirituale devin materiale etc. (Ex. *Lupt pentru inima acestei ţări!*).
c) *Metafore ale conţinuturilor:* permit considerarea stărilor şi activităţilor în calitate de obiecte. În acest sens, activităţi, evenimente, acţiuni şi stări sunt tratate metaforic ca substanţe (Ex: *Cum ai intrat în politică?*).
d) *Metafore personificatorii*: marchează o deplasare semantică de pe non-uman pe uman, conferind elementelor din prima clasă puterea de a acţiona, de a vorbi, de a gândi etc. (Ex. *România suferă.*).
e) *Metafore organice*: fac apel la diferite părţi ale corpului uman (*braţ*, *ochi*, *frunte* etc.), încărcate de valori simbolice particulare (Ex. *Capul partidului a luat decizia moţiunii de cenzură*.).

Natura relaţională a semnificaţiei metaforice impune interogaţia asupra naturii şi a mecanismelor de funcţionare a metaforei, orientarea atenţiei atât asupra semanticii enunţurilor, cât şi asupra sintaxei, a sintagmaticii semnelor metaforice într-un discurs particular. Cea de-a treia dimensiune a triadei semiotice, perspectiva pragmatică, se dovedeşte esenţială în procesul de decodare a metaforei politice: „dimensiunea pragmatică este o cale principală, obligatorie pentru studiul metaforei. Ea subliniază caracterul extra-discursiv al acesteia, efectele pe care le are în context, motivaţiile individuale sau sociale care o generează; toate aceste elemente sunt inerente funcţionării metaforelor. Exprimarea metaforică este un act de limbaj având reprezentări şi finalităţi specifice, fapt ce ne obligă la cercetarea valenţelor ei pragmatice”[27].

Concluzii

Oferind terenul cultivării unor exprimări oblice şi al inferenţelor care conduc dincolo de litera discursului, metafora oferă măsura dimensiunii histrionice a discursului politic, tentat mai degrabă să ascundă decât să dezvăluie. Într-o perspectivă pragmatică, ce nu poate să neglijeze legăturile contextuale şi raporturile cu utilizatorii, discursul politic nu se limitează la o simplă acţiune de comunicare între emiţător şi receptor, fiind generat, în mod necesar, de o

[26] G. Lakoff, M. Hohnson, *Les metaphores dans la vie quotidienne*, Minuit, Paris, 1985, p. 254.
[27] Rafika Kerzazi-Lasri, *La métaphore dans le commentaire politique*, L’Harmattan, Paris, 2003, p. 103.

BDD-V477 © 2013 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:52:51 UTC)

intenţie persuasivă. În aceste condiţii, nu interesează atât „frumuseţea" discursului sau înşiruirea logică a ideilor, cât, mai degrabă, selecţia şi valorificarea„instrumentarului" lingvistic în consonanţă cu efectele persuasive urmărite. „Metafora politică" nu este un simplu ornament stilistic, ci funcţionează ca prim nivel de structurare a persuasiunii. „Prin folosirea metaforei locutorul câştigă de două ori: prima dată prin reducerea timpului alocat (şi chiar a efortului intelectual), iar a doua oară – cel mai important! – lasă loc unei duble interpretări. Mesajul astfel vag construit va fi decodat de receptor de cele mai multe ori în funcţie de nevoile, aşteptările şi dorinţele acestuia"[28].

Formă particulară de inferenţă, cu efecte şi valori comunicative indirect vehiculate, metafora politică traduce, în fond, intenţiile emitentului de eludare, respectiv de mistificare a realităţii politice. Discursul politic contemporan valorifică, cu precădere, virtuţile metaforei, calitatea acesteia de a opera treceri de la complex la simplu, de la abstract la concret, imprimând discursului o puternică dimensiune subiectivă. Subliniem, de asemenea, substratul explicit polemic al construcţiilor metaforice din discursul politic contemporan, rolul lor în demersul de discreditare a adversarilor politici. Definirea mecanismului metaforic în termeni de interacţiune, de „tranzacţie între contexte" pune în valoare potenţialul semantic al exprimărilor metaforice şi, nu în ultimul rând, impactul pe care îl au acestea la nivelul receptării. Metafora „proiectează" asupra subiectului principal însuşiri care aparţin subiectului secundar, funcţionând asemenea unui filtru care suprimă anumite trăsături ale obiectului şi accentuează altele, în funcţie de finalităţile discursive ale politicianului.

Bibliografie

Avădanei, Ştefan (1994), *La început a fost metafora*, Editura Virginia, Iaşi.
Banciu, Viorica (2009), *Semantic and Pragmatic Characteristics of Political Discourse*, Editura Argonaut, Cluj-Napoca.
Bălan, Nina Aurora (2005), *Discursul politic românesc*, Editura Universitaria, Craiova.
Burgelin, Olivier (1968), *La naissance du pouvoir etudiant*, en „Communications", n.21, p. 33.
Charaudeau, Patrick (2005), *Le discours politique. Les masques du pouvoir*, Librairie Vuibert, Paris.
Cmeciu, Camelia Mihaela (2005), *Strategii persuasive în discursul politic*, Universitas XXI, Iaşi.
Denquin, Jean-Marie (2007), *La politique et le langage*, Michel Houdiard Editeur, Paris.
Duda, V. Gabriela (2009), *Limbajul politicienilor: între violenţă şi deriziune*, în Domniţa Tomescu (coord), *Limbajul politic românesc actual*, Editura Universităţii Petrol-Gaze din Ploieşti, 2009, pp. 17-42.
Eco, Umberto (1988), *Sémiotique et philosophie du langage*, PUF, Paris.
Edelman, M. (1999), *Politica şi utilizarea simbolurilor*, Editura Polirom, Iaşi.
Keryayi-Lasri, Rafika (2003), *La métaphore dans le commentaire politique*, L'Harmattan, Paris.
Lakoff, G.; Hohnson M. (1985), *Les metaphores dans la vie quotidienne*, Minuit, Paris.

[28] Domniţa Tomescu (coord), *Limbajul politic românesc actual*, Editura Universităţii Petrol-Gaze din Ploieşti, Ploieşti, 2009, p. 182.

BDD-V477 © 2013 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:52:51 UTC)

Maarek, J. Philippe (2001), *Communication et marketing de l'homme politique*, Editions Litec, Paris.
Mitrea-Şerban, Henrieta (2006), *Limbajul politic în democraţie*, Editura Institutului de Ştiinţe Politice şi Relaţii Internaţionale, Bucureşti.
Ricoeur, Paul (1984), *Metafora vie*, Editura Univers, Bucureşti.
Tomescu, Domniţa coord. (2009), *Limbajul politic românesc actual*, Editura Universităţii Petrol-Gaze din Ploieşti, Ploieşti.
Verdeş, Ovidiu (2004), *Metafora – un concept deschis*, Editura Universităţii din Bucureşti, Bucureşti.
Wolton, Dominique (1997), *Penser la communication*, Flammarion, Paris.

Sitografie

http://www.cdep.ro/pls/steno/steno.data?cam=2&dat=20131001&idl=1.
http://www.cdep.ro/pls/steno/steno.data?cam=2&dat=20131008&idl=1.
http://www.cdep.ro/pls/steno/steno.data?cam=2&dat=20131015&idl=1.
http://www.cdep.ro/pls/steno/steno.data?cam=2&dat=20131022&idl=1.
http://www.cdep.ro/pls/steno/steno.data?cam=2&dat=20131029&idl=1.

BDD-V477 © 2013 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:52:51 UTC)